

Kakovost življenja na podeželju

Anja Mager, Zveza slovenske podeželske mladine (ZSPM)
Simpozij DMI, 20. april 2023

regijski
predstavnik
DOLENJSKA

KDO?

Kmetijsko gozdarska
zbornica Slovenije

Kaj smo želeli oz. še vedno želimo?

Želimo omiliti družbeno stigmo o duševnem zdravju na podeželju in oblikovati smernice za dolgoročno delovanje sistema na področju duševnega zdravja za kmete v Sloveniji.

A black and white photograph of several walnut halves. The walnuts are arranged in a row, with the foreground ones in sharp focus and the background ones blurred. The texture of the walnut shells is clearly visible.

ZAKAJ?

“

Ljudje večinoma ne vedo, kako naj se lotijo reševanja težav v duševnem zdravju. Imajo premalo znanja, pa tudi moči. O tovrstnih težavah se ljudje običajno ne pogovarjamo odprto in glede tega je premalo razumevanja in sočutja na strani tistih, ki težav nimajo.

Ko imaš tovrstne težave, težko druge prepričuješ, da rabiš pomoč in razumevanje.

Zato se ljudje s tovrstnimi težavami pogosto zaprejo vase.

“

Pomoč sem iskal v zdravstvu. Ni bila na voljo. Sploh ni bilo zdravnika, ki bi me lahko sprejel in to je trajalo več let. Zato sem se zatekel k metodam samozdravljenja in "napol" izplaval iz težav. Problem je, ker bolan kmet, ki je s.p., ne more delati in ne more zaslužiti in ne more plačati davkov od administrativno naloženega dohodka in ostane brez pravice do zdravstvenega varstva (razen samoplačniško). In to ubija. Pri meni je trajalo 9 let do invalidske upokojitve, sedaj nastajajo pa depresije zaradi revščine, ker se z invalidsko penzijo ne da preživeti, kaj šele furati družino.

GLAVNI CILJ

Glavni cilj

- Omiliti družbeno stigmo o duševnem zdravju na podeželju.
- Oblikovanje smernic za dolgoročno delovanje sistema na področju duševnega zdravja v Sloveniji.
- Vzpostavitev pomoči za kmete na področju psihosocialne podpore.

“Delaj dobro in dobro se povrne, nimajo vsi sreče, se hitro lahko obrne.”

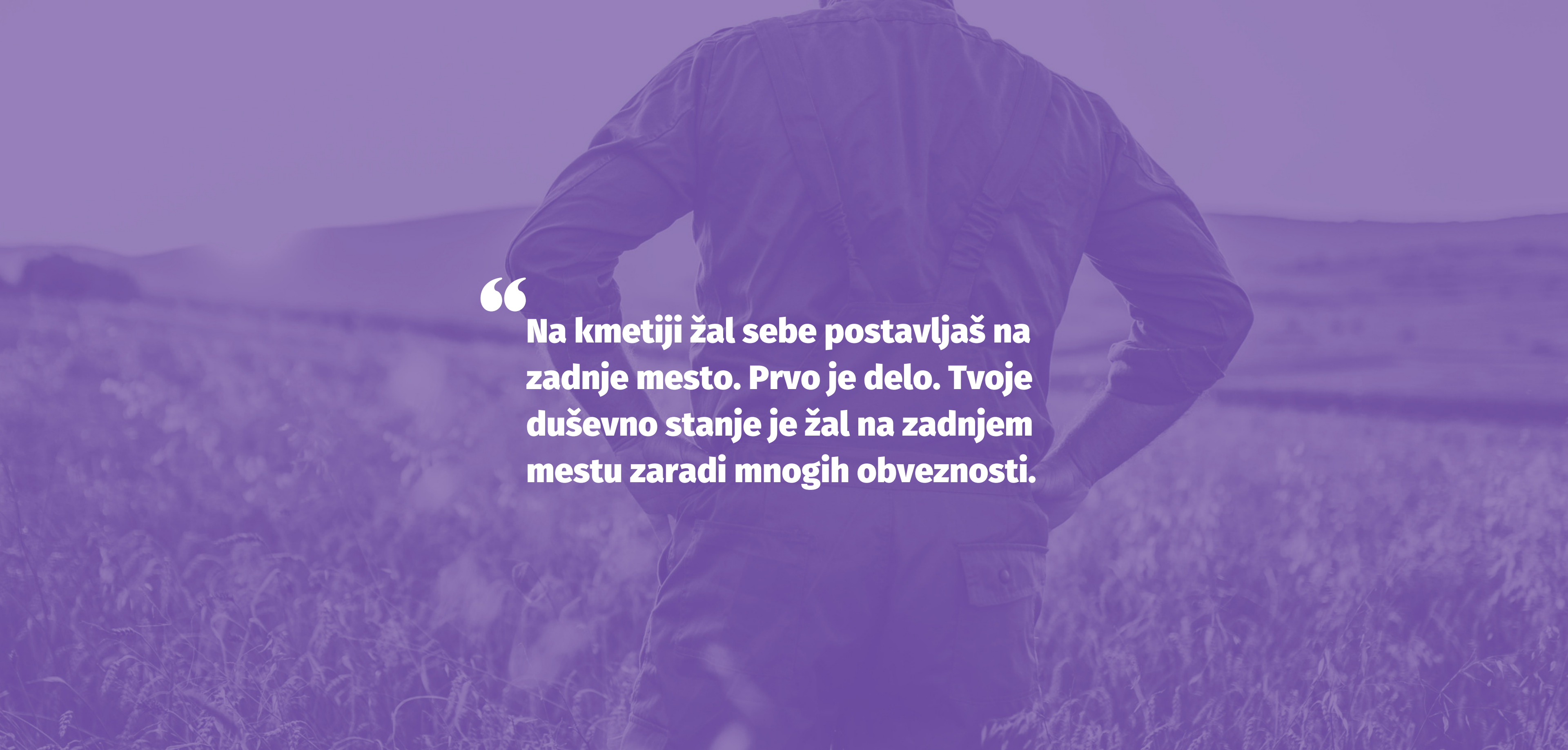
~ Uroš Kovačec

REZULTATI?

A person wearing a dark jacket and overalls stands with their back to the camera in a vast, open field. The background shows rolling hills under a clear sky. The entire image is overlaid with a semi-transparent purple filter. A white quote is centered over the person's back.

“ Na kmetiji žal sebe postavljaš na zadnje mesto. Prvo je delo. Tvoje duševno stanje je žal na zadnjem mestu zaradi mnogih obveznosti. ”

Duševno zdravje in kmetijstvo

- Delo na kmetiji je samotno.
- Delo na kmetiji je družinsko podjetje.
- Ni jasne ločnice, kdaj se delo konča in družinsko življenje začne.
- Navada, da se težave rešuje individualno.
- Stigmatizacija.
- Ogroženost poklica.

“Delaj dobro in dobro se povrne, nimajo vsi sreče, se hitro lahko obrne.”

~ Uroš Kovačec

Kaj potrebujemo za boljšo kakovost življenja na podeželju?

- Nujno reševanje obeh razsežnosti družinske kmetije - odnose v delovnem in družinskem življenju.
- Pomoč zunaj kmečke družine in skupnosti je potrebna.
- Strokovna pomoč za reševanje stisk in kmetij je timsko delo

“Bolje je dvakrat vprašati, kot enkrat preslišati.”

~ Anonimno

Nov profil svetovalca

- Rabi se praktična oseba z širokim znanjem, po osnovni izobrazbi bi bilo dobro, da bi bil psiholog (oz. družboslovna smer antropolog, socialno delo, sociolog), ima 5-10 let delovnih izkušenj na svojem delovnem področju. Imeti mora strokovna znanja s področja kmetijstva, sociale, ekonomije, vodenja in psihologije.
- Ima vizijo razvoja svetovalne službe in dela s kmeti. Pri svetovanju postavlja jasne meje ter je več koordinacije in vodenja.
- Potrebno je znati povezovati in sodelovati. Mora biti empatičen.
- Ta oseba, ni končna oseba, temveč je neka vmesna oseba s širokim znanjem (most), ki te poveže s ostalimi strokovnjaki.

5 Svetovalcev za
diverzifikacijo
in kakovost
življenja na
kmetiji.

Nov profil svetovalca

Dve nalogi

- Vzpostavlja se novo delovno mesto.
- Vzpostavlja se pomoč za kmete.
- 2/3 – zgraditi delovno mesto.
- 1/3 – za osnovno poslanstvo.

5 Svetovalcev za diverzifikacijo in kvaliteto življenja na kmetiji.

KJE SMO SEDAJ?

Medgeneracijsko sožitje

Lucija Pinterič, univ. dipl. inž. zoot, org. soc.
strokovna delavka v socialnem varstvu
Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

TEŽAVE, s katerimi se kmetje soočajo

- Težave v partnerskih odnosih in odnosih z otroki ob predaji kmetije.
- Težave v odnosih, ki dostikrat eskalirajo ob smrti bližnjega – dediščina.
- Pogosto se srečujejo s težavami tudi ob prihodu novega člana na kmetijo. Ljudje prihajajo na KGZS, ko je situacija že tako poglobljena, da prihaja do razdedinjenja in prenehanja komuniciranja in do nasilja v družini (predvsem fizičnega in verbalnega).
- Zaznava se tudi večje težave z depresijo, izgorelostjo (tudi poskusi samomorov), osamljenostjo in drugimi duševnimi stanji, ki znižujejo kakovost življenja.

TEŽAVE, s katerimi se kmetje soočajo

Raziskava, ki jo trenutno izvajajo na KGZS – duševno zdravje v kmetijstvu je pokazala, da se:

- 65% kmetov srečuje s stresom,
- 35% z izgorelostjo,
- 40% z nespečnostjo,
- 24% s tesnobo,
- 14% z depresijo in 15% z anksioznostjo.
- Le 10% jih meni, da nima težav.

“

Teorijo vsi poznamo, a v praksi je veliko težje, sploh če si sam v težavah. Veliko lažje je drugim govoriti, kako je prav in kako bi bilo treba ...

**Najbolj pomembna vrlina je
znati POSLUŠATI!**

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KOHEZIJO IN REGIONALNI RAZVOJ

Norway
grants

TERRA

Projekt TERA

Razvoj celostnega pristopa za lajšanje usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja na podeželju, kot temelj za kakovost življenja na podeželju.

Projekt TERA je bil odobren na javnem razpisu za sofinanciranje projektov v okviru programa Izobraževanje – krepitev človeških virov, ki se financira iz sredstev Norveškega finančnega mehanizma 2014-2021 in sredstev slovenske udeležbe. Skupna vrednost projekta znaša 499.750,00EUR.

Vodilni projektni partner: Razvojni center Murska Sobota

Projektni partnerji:

- **Regionalna razvojna agencija Posavje**
- **Inštitut za proučevanje enakosti spolov Maribor**
- **Zveza slovenske podeželske mladine**
- **Zavod za trajnostni razvoj**
- **Inland Norway University of Applied Sciences**
- **Zveza kmetič Slovenije**

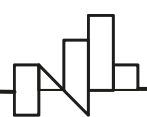
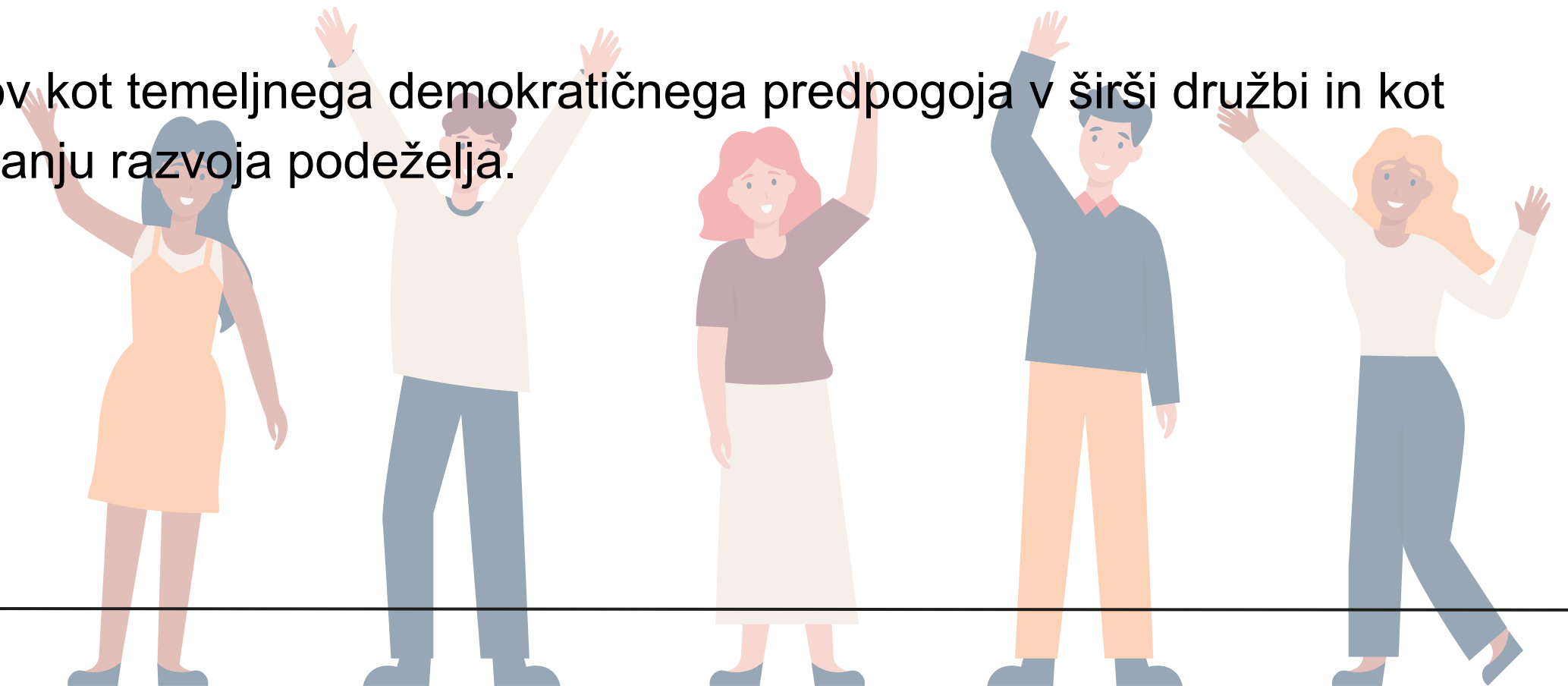

Oteženost usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja, ki je značilna za podeželsko okolje

Ključna problematika, ki na podeželju določa stopnjo (ne)enakosti spolov je opredeljena z:

- Tradicionalnimi spolnimi vlogami in trdovratnostjo spolnih stereotipov na podeželju.
- Nizko ozaveščenostjo o možnostih usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja med ženskami in moškimi na podeželju.
- Izrazito slabšo ekonomsko neodvisnostjo žensk na podeželju.
- Fragmentacijo deležnikov v regiji pri naslavljanju izzivov usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja.
- Fizično odmaknjenostjo in oteženim dostopom do javnih storitev, ki izboljšujejo ravnovesje med poklicnim in zasebnim življenjem.
- Prezrtostjo pomena koncepta enakosti spolov kot temeljnega demokratičnega predpogoja v širši družbi in kot nujnega elementa v spodbujanju in razumevanju razvoja podeželja.

Kako naslavljam o identificirano problematiko? (projektne aktivnosti)

- **Raziskava o enakosti spolov na podeželju,** identifikacija in neposredni odgovor na izpostavljene problematike.
- **Dvo-tirna mentorska shema,** ki bo namenjena izvajanju vsebin TERA edukativno-ozaveščevalnega programa.
- **Vzpostavitev več-deležniških partnerstev v obeh sodelujočih regijah,** razvoj lokalnih in regionalnih podpornih mrež.
- **Priprava priporočil in pobud za odločevalce.**

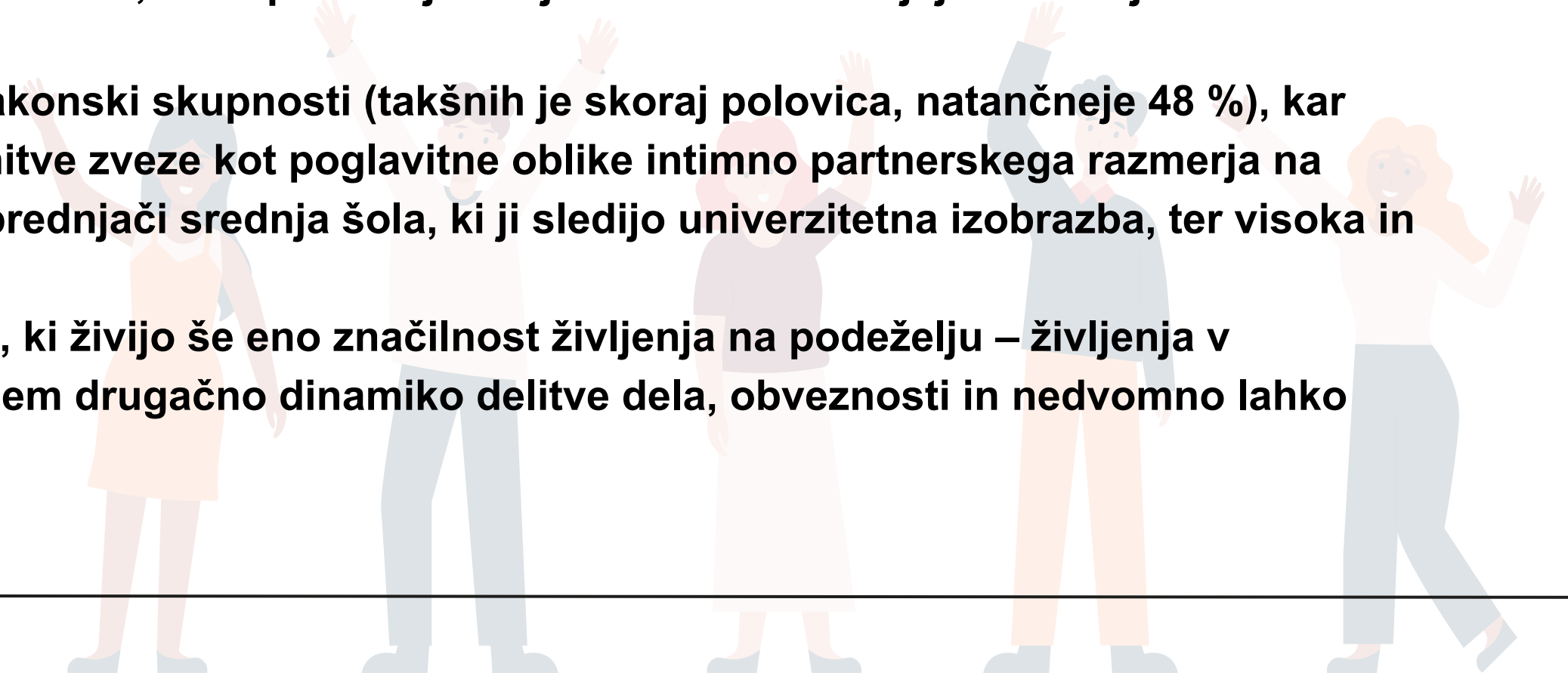
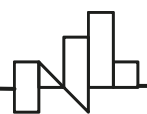
RAZISKAVA – ENAKOST SPOLOV NA PODEŽELJU

VSEBINSKA RAZČLEMBRA

- Delitev dela in moči – kdo dela in kdo odloča.
- Posebnosti življenja na podeželju – kmetije, geografska oddaljenost in prosti čas (kdo dela na kmetijah, možnosti prostega časa in vplivi oddaljenosti infrastrukture na usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja).
- Dinamika odnosov in partnerstev na podeželju.

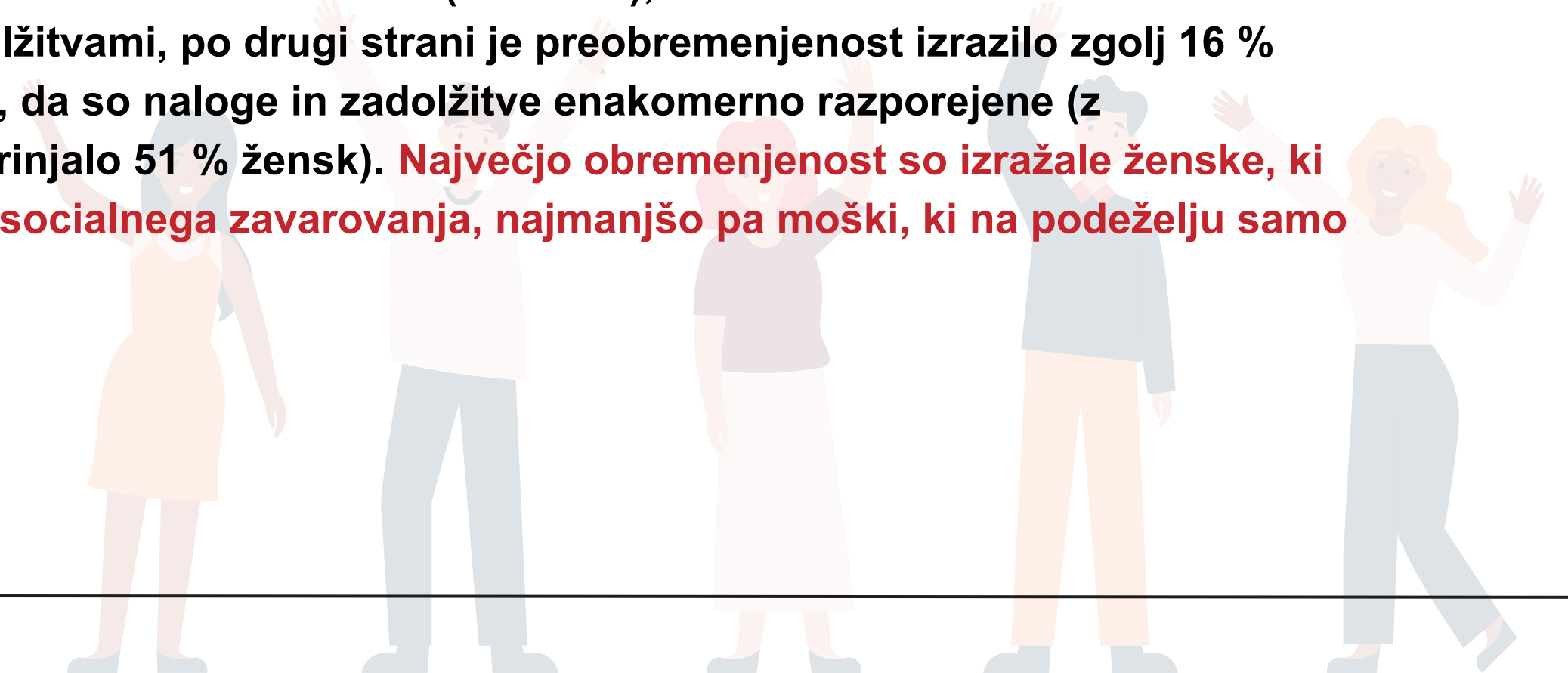
ANKETNI VPRAŠALNIK

- Vzorec oseb, ki so z odgovori na anonimno anketo sodelovale v naši raziskavi je sestavljen iz 707-ih ljudi, ki živijo na podeželju. Anketiranci in anketiranke prihajajo iz vseh statističnih regij in se – za potrebe analize na nekih mestih – delijo na osebe, ki na podeželju samo živijo in na osebe, ki na podeželju živijo in se tudi ukvarjajo s kmetijsko dejavnostjo.
- Velika večina anketiranih žensk in moški živi v zakonski skupnosti (takšnih je skoraj polovica, natančneje 48 %), kar dokazuje še vedno prisoten ideal zakonske sklenitve zveze kot pglavitne oblike intimno partnerskega razmerja na podeželju. Pri izobrazbeni strukturi sodelujočih prednjači srednja šola, ki ji sledijo univerzitetna izobrazba, ter visoka in višja šola.
- Poleg tega je vzorec raziskave sestavljen iz oseb, ki živijo še eno značilnost življenja na podeželju – življenja v večgeneracijskih družinah, ki lahko prinese povsem drugačno dinamiko delitve dela, obveznosti in nedvomno lahko vpliva tudi na načine sprejemanja odločitev.

KDO DELA KAJ?

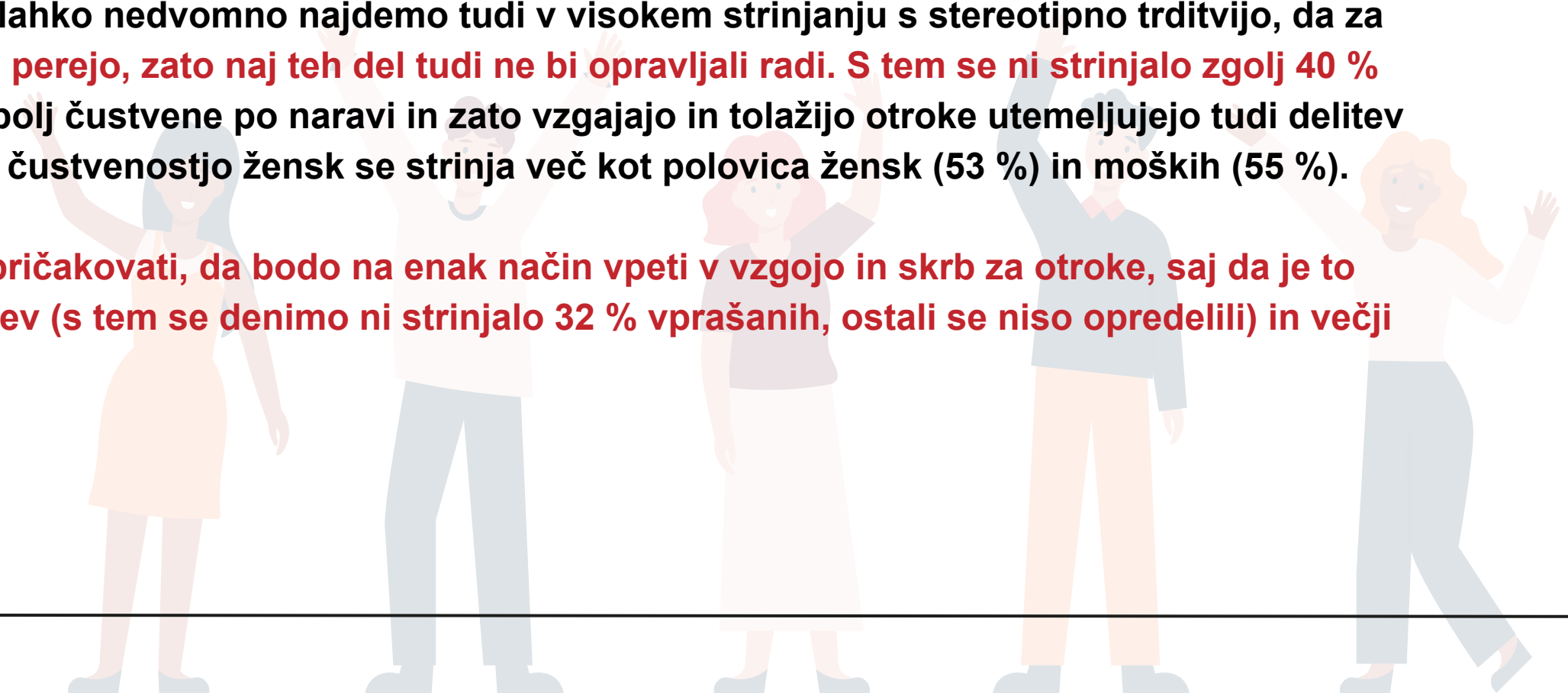
- Izjemno velikemu deležu vseh anketirank in anketirancev, ki so sodelovali v raziskavi, se usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja zdi pomembno (50 %) oziroma zelo pomembno (41 %). Ob tem je pomembno poudariti veliko razliko v moči strinjanja s pomembnostjo usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja, ki je bila pri anketiranih osebah odvisna tudi od dela, ki ga opravljajo – 23 % oseb, ki delajo na kmetiji in imajo urejeno socialno zavarovanje se s tem denimo ni strinjalo, medtem ko se je s pomenom usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja strinjalo 93 % oseb, ki na podeželju samo živijo.
- Kot je pokazala analiza, se v praksi delitev in prepoznava opravljenega dela pomika stran od iskanja ravnovesja, v smeri nad obremenjenosti žensk in reproduciranja njihovega neenakega položaja v odnosih, družinah in družbi. V takem smislu moramo razumeti, da je skoraj polovica vseh anketiranih žensk (kar 47 %), ki so sodelovale v anketi izrazila preobremenjenost v povezavi z nalogami in zadolžitvami, po drugi strani je preobremenjenost izrazilo zgolj 16 % moških, ki so v kar 80 % sicer izrazili prepričanje, da so naloge in zadolžitve enakomerno razporejene (z enakomernostjo v razporeditvi dela se je sicer strinjalo 51 % žensk). Največjo obremenjenost so izražale ženske, ki delajo izključno na kmetijah in nimajo urejenega socialnega zavarovanja, najmanjšo pa moški, ki na podeželju samo živijo in delajo drugje.

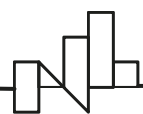
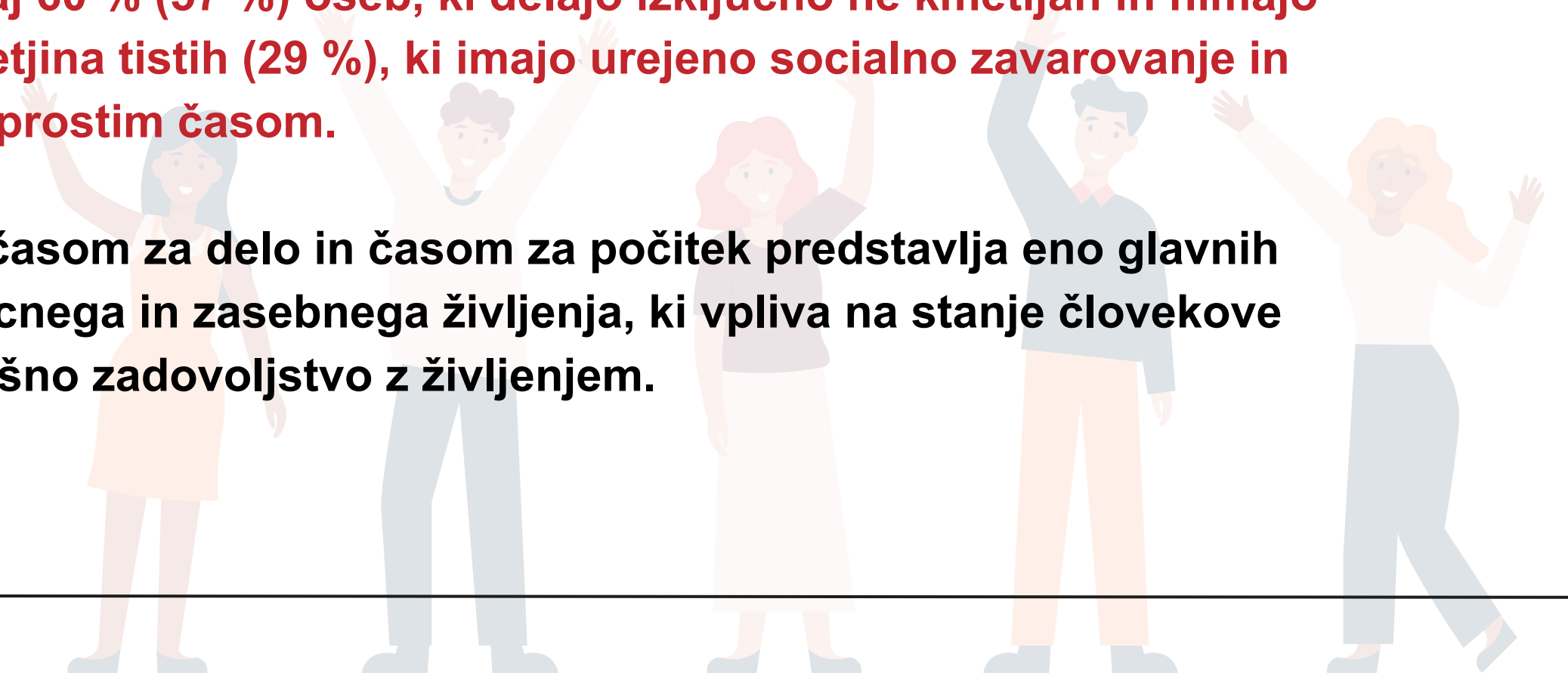
KDO DELA KAJ?

- Naša analiza je pokazala tudi, da **opravila povezana s skrbjo za dom** (čiščenje, pospravljanje in kuhanje) na podeželju **ostajajo v trdni domeni žensk in tako sledijo reproduciranju stereotipnih vzorcev o ženskah kot osebah, ki so zadolžene za ta nevidna opravila**. Medtem, ko skoraj polovica moških (48 %) tem oblikam dela nameni manj kot eno uro časa na dan, več kot 80 % žensk nameni tem opravilom kar dve do štiri ure časa na dan, kar 17 % moških pa teh del sploh ne opravlja.
- Podobno je vidno tudi pri delitvi del povezanih s skrbjo za otroke, oziroma skrbjo za starejše člane družine. Poveden in zgovoren podatek, ki kaže na tradicionalno vlogo spolov pri čemer je **vloga matere obenem vloga primarne roditeljice, ki je za nego, skrb in vzgojo najprej in bolj odgovorna ter celo primerna, se kaže v analiziranem stanju, ki je pokazalo, da največji delež moških skrbi za otroke nameni do 1 uro časa na dan, kar je čas, ki ga otrokom obenem nameni najmanjši delež anketirank**. Analiza je pokazala, da skrb za starejše spada med aktivnosti, ki si jih delijo tako moški kot ženske. Pomembne razlike so se pokazale v času, ki ga temu namenjajo – v primerih, ko je potrebno tovrstni skrbi nameniti več kot uro časa na dan, so ženske za skoraj polovico bolj obremenjene od moških.
- Razloge za tako asimetrično delitev reproduktivnega dela, lahko nedvomno najdemo tudi v visokem strinjanju s stereotipno trditvijo, da za **moške ni naravno, da opravljajo dela v kuhinji, da čistijo in perejo, zato naj teh del tudi ne bi opravljali radi. S tem se ni strinjalo zgolj 40 % moških in 44 % žensk**. Podobno stereotipi – da so ženske bolj čustvene po naravi in zato vzgajajo in tolažijo otroke utemeljujejo tudi delitev dela povezanega s skrbjo, nego in vzgojo otrok. Z naravno čustvenostjo žensk se strinja več kot polovica žensk (53 %) in moških (55 %).
- Zanimivo je, da se je **s trditvijo, da od moških ne moremo pričakovati, da bodo na enak način vpeti v vzgojo in skrb za otroke, saj da je to bolj v domeni žensk, strinjala kar polovica vseh anketirancev (s tem se denimo ni strinjalo 32 % vprašanih, ostali se niso opredelili) in večji delež žensk (55 %) kot moških (47 %)**.

O času za delo in času za počitek ...

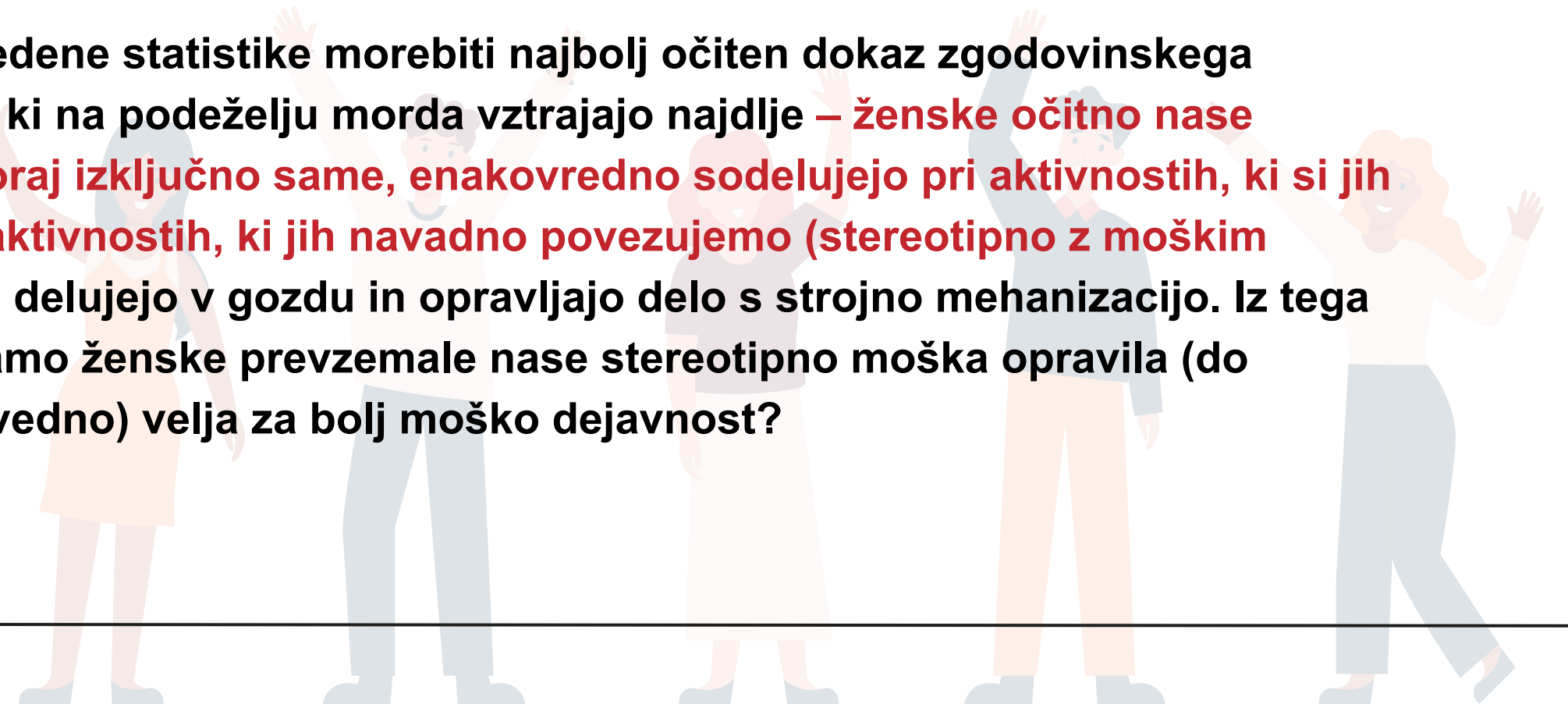
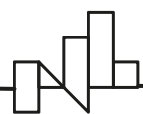
- Ob upoštevanju vsega vidnega in nevidnega dela, ki ga (tudi) na podežlju opravljajo ženske, nas ne more posebno presenetiti **visok delež anketirank, ki živijo brez prostega časa, oziroma slednjega – v kolikor ga imajo – v največji meri izkoristijo za počitek. Kar četrtina anketirank (25 %) prostega časa nima, 23 % razpolaga z 1 uro prostega časa na dan, 24 % z 1 – 2 urama, z 2- 3 urami 17 % in z 3 – 4 urami 7 % (več kot 4 ure prostega časa na dan ima 4 % anketirank). Nasprotno, največji delež moških razpolaga z 1 uro prostega časa na dan (takšnih je 26 %), sledijo moški, ki razpolagajo z 1-2 urama na dan (24 %), moških, ki imajo 2-3 ure prostega časa na dan je 23 %, 14 % pa je moških, ki nimajo prostega časa. Medtem ko največ žensk, kot je že bilo omejeno prosti časa namenja počitku, ga moški namenjajo druženju. Prosti čas je na podežlju, kot je pokazala raziskava, omejen ne le s spolom, temveč tudi z delom oziroma dejavnostmi, ki jih moški ali ženske opravljajo. Prostega časa nima skoraj 60 % (57 %) oseb, ki delajo izključno ne kmetijah in nimajo urejenega socialnega zavarovanja, skoraj tretjina tistih (29 %), ki imajo urejeno socialno zavarovanje in delajo na kmetijah prav tako ne razpolaga s prostim časom.**
- Počitek oziroma možnost razlikovanja med časom za delo in časom za počitek predstavlja eno glavnih lastnosti uravnoveženega usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja, ki vpliva na stanje človekove psihične in fizične kondicije, ter tudi na splošno zadovoljstvo z življenjem.

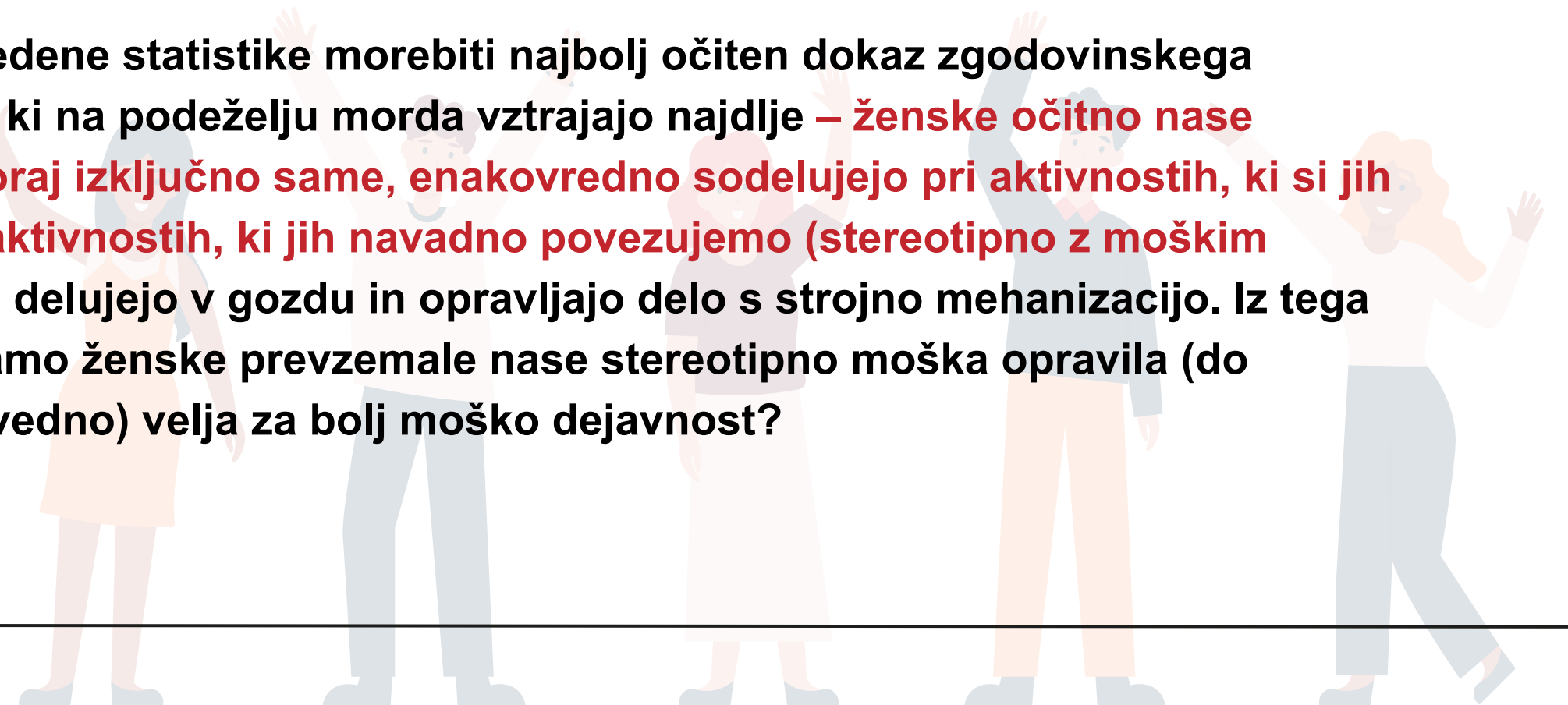
KDO DELA KAJ – NA KMETIJAH

- **Analiza je pokazala, da vrtnarjenje, skrb za rastlinjak in male živali ostajajo v trdni domeni žensk, na pomoč jim pri opravljanju teh opravil bolj pogosto kot moški priskočijo starejši oziroma mlajši člane družine.**
- **Sadjarstvo, vinogradništvo in skrb za velike živali, glede na analizo, predstavljajo dejavnosti kjer je razdelitev dela med spoloma najbolj enakomerna, podobno je tudi z delom na njivi kjer malenkostno odstopajo moški (kar je gotovo povezano tudi z uporabo strojne mehanizacije). Povsem nasprotno se je pokazalo pri analizi dela v gozdu, ki ga najbolj pogosto opravljajo moški (v več kot 60 %) oziroma starejši člani družine, podobno se je izkazalo tudi pri delu s strojno mehanizacijo – saj moški tovrstno delo opravljajo v več kot 70 % primerov. Medtem, ko so vodenje dokumentacije, maloprodaja in marketing kmetije razmeroma enakomerno razporejena med spoli in generacijami, je, zanimivo in povedno, iskanje poslovnih partnerjev v moški domeni.**
- **Temu pod črto je nujno pripomniti, da so zgoraj navedene statistike morebiti najbolj očitni dokazi zgodovinskega poustvarjanja neenakih razmerij moči med spoloma, ki na podeželju morda vztrajajo najdlje – ženske očitno nase prevzemajo ogromno količino dela, ki jih izvajajo skoraj izključno same, enakovredno sodelujejo pri aktivnostih, ki si jih delijo z moškimi, povrh tega pa so aktivne tudi pri aktivnostih, ki jih navadno povezujemo (stereotipno z moškim spolom) – tudi v naši anketi so sodelovale ženske, ki delujejo v gozdu in opravljajo delo s strojno mehanizacijo. Iz tega se moramo vprašati (vsaj) dvoje: zakaj so (očitno) samo ženske prevzemale nase stereotipno moška opravila (do obratnega pa ni prišlo) in kako to, da kmetijstvo (še vedno) velja za bolj moško dejavnost?**

KDO DELA KAJ – NA KMETIJAH

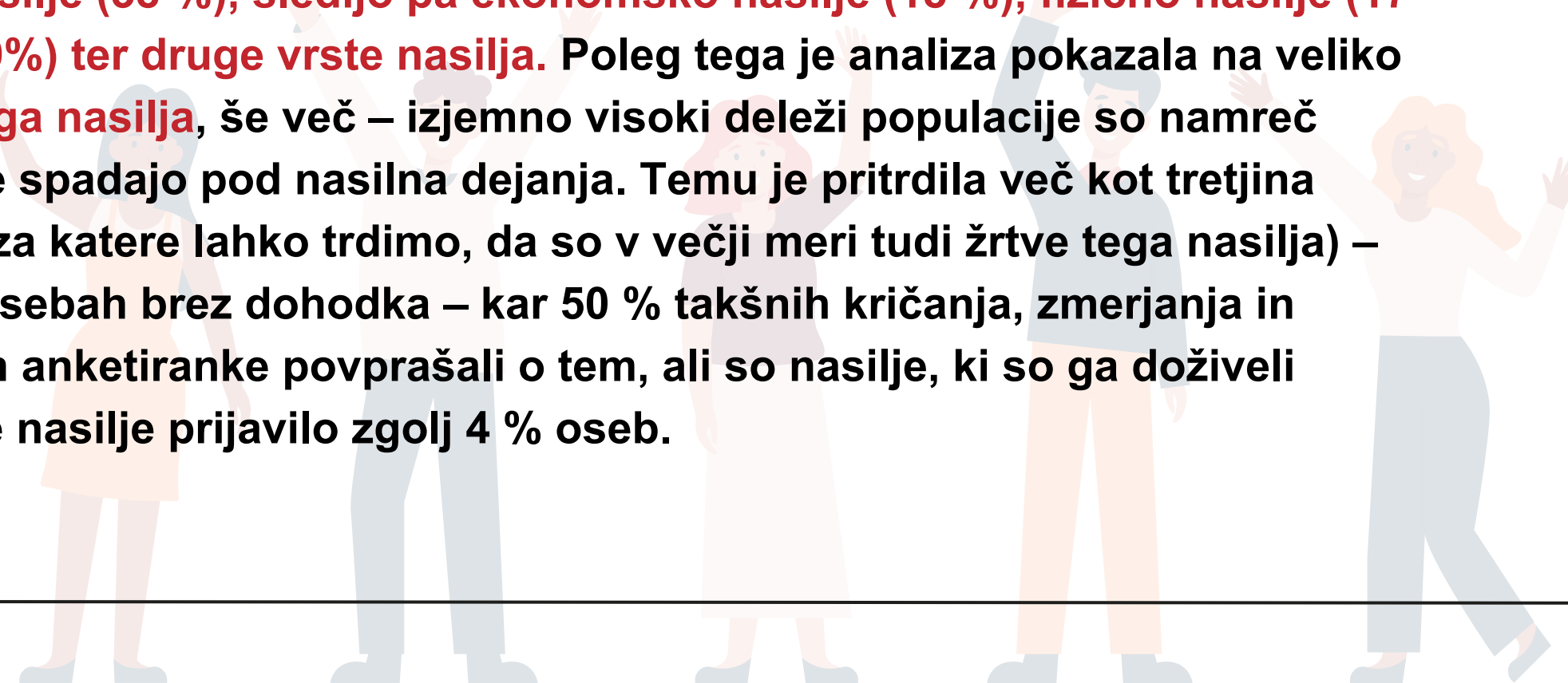
- **Analiza je pokazala, da vrtnarjenje, skrb za rastlinjak in male živali ostajajo v trdni domeni žensk, na pomoč jim pri opravljanju teh opravil bolj pogosto kot moški priskočijo starejši oziroma mlajši člani družine.**
- **Sadjarstvo, vinogradništvo in skrb za velike živali, glede na analizo, predstavljajo dejavnosti kjer je razdelitev dela med spoloma najbolj enakomerna, podobno je tudi z delom na njivi kjer malenkostno odstopajo moški (kar je gotovo povezano tudi z uporabo strojne mehanizacije). Povsem nasprotno se je pokazalo pri analizi dela v gozdu, ki ga najbolj pogosto opravljajo moški (v več kot 60 %) oziroma starejši člani družine, podobno se je izkazalo tudi pri delu s strojno mehanizacijo – saj moški tovrstno delo opravljajo v več kot 70 % primerov. Medtem, ko so vodenje dokumentacije, maloprodaja in marketing kmetije razmeroma enakomerno razporejena med spoli in generacijami, je, zanimivo in povedno, iskanje poslovnih partnerjev v moški domeni.**
- **Temu pod črto je nujno pripomniti, da so zgoraj navedene statistike morebiti najbolj očitni dokazi zgodovinskega poustvarjanja neenakih razmerij moči med spoloma, ki na podeželju morda vztrajajo najdlje – ženske očitno nase prevzemajo ogromno količino dela, ki jih izvajajo skoraj izključno same, enakovredno sodelujejo pri aktivnostih, ki si jih delijo z moškimi, povrh tega pa so aktivne tudi pri aktivnostih, ki jih navadno povezujemo (stereotipno z moškim spolom) – tudi v naši anketi so sodelovale ženske, ki delujejo v gozdu in opravljajo delo s strojno mehanizacijo. Iz tega se moramo vprašati (vsaj) dvoje: zakaj so (očitno) samo ženske prevzemale nase stereotipno moška opravila (do obratnega pa ni prišlo) in kako to, da kmetijstvo (še vedno) velja za bolj moško dejavnost?**

O NASILJU NAD ŽENSKAMI

- Opazimo lahko da obstaja spolno specifično razumevanje vloge ženske in moškega v partnerskem odnosu, kar lahko povežemo s spolno stereotipnimi predstavami in normami, ki kreirajo ideal moškosti in ženskosti na tudi na podeželju. **Da je v odnosih vrlina znati potrpeti, kadar pride do težav se je strinjalo 60 % moških in 47 % žensk.** Da so ženske tiste, ki morajo, zavoljo miru, potrpeti večkrat pa je bila, zanimivo, trditev s katero se je strinjala močna polovica žensk (55 %) in zgolj četrtnina moških (25 %). Še posebno velja poudariti veliko strinjanje z zadnjo trditvijo pri skupini žensk brez lastnega dohodka (v več kot 60 % so se strinjale s tem), ki nam vnovič potrjuje dejstvo, da je ekonomska svoboda žensk eden ključnih faktorjev, ki omogočajo avtonomno, svobodno življenje žensk, v nasprotnem primeru jih finančna situacija potiska v nenehno podrejenost in kreira še druge verige ujetosti.
- **Analiza je pokazala na široko pojavnost nasilja na podeželju;** v zadnjih šestih mesecih (od anketiranja) je namreč **43 % vseh vprašanih v svoji okolici opazilo vsaj eno izmed vrst nasilja, pojavnost doživetega nasilja je pri ženskah enkrat višja kot pri moških, pri čemer prednjači psihično nasilje (38 %), sledijo pa ekonomsko nasilje (18 %), fizično nasilje (17 %), nasilje nad otroki (9%) in nasilje nad starejšimi (9%) ter druge vrste nasilja.** Poleg tega je analiza pokazala na veliko toleranco, ki jo družba na podeželju goji do **psihičnega nasilja**, še več – izjemno visoki deleži populacije so namreč prepričani, da kričanje, zmerjanje in grožnje sploh ne spadajo pod nasilna dejanja. Temu je pritrdila več kot tretjina moških anketirancev – 35 % in še večji delež žensk (za katere lahko trdimo, da so v večji meri tudi žrtve tega nasilja) – 38 %. Še posebno je psihično nasilje tolerantno pri osebah brez dohodka – kar 50 % takšnih kričanja, zmerjanja in žaljenja ne razume kot nasilja. Ko smo anketirance in anketiranke povprašali o tem, ali so nasilje, ki so ga doživeli oziroma so mu bili priča prijavili, smo ugotovili, da je nasilje prijavilo zgolj 4 % oseb.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KOHEZIJO IN REGIONALNI RAZVOJ

Norway
grants

TERRA

DVOTIRNA MENTORSKA SHEMA

- **Raziskava o enakosti spolov na podeželju,** identifikacija in neposredni odgovor na izpostavljene problematike.
- **Dvo-tirna mentorska shema,** ki bo namenjena izvajanju vsebin TERA edukativno-ozaveščevalnega programa.
- **Vzpostavitev več-deležniških partnerstev v obeh sodelujočih regijah,** razvoj lokalnih in regionalnih podpornih mrež.
- **Priprava priporočil in pobud za odločevalce.**

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KOHEZIJO IN REGIONALNI RAZVOJ

Norway
grants

TERRA

“

Tudi naša hiša je šla skozi duševne težave, ki smo jih rešili s spoštovanjem, torej razumevanjem družinskih članov. Predvsem se moramo zavedati, da stvari, ki nas obremenjujejo ali/in težijo, ne smemo držati v sebi. Če spoštujemo en drugega in prisluhnemo željam vseh domačih ter na koncu pogovora sklenemo kompromis, smo na tričetrť poti. Vedno bi nam moralo biti vodilo veselje bližnjega in manj bi morali stremeti po več v smislu materialnih dobrin. Bolje je skupaj graditi počasneje in trdneje kot pa na "horuk" in pri tem načeti svoje ali družinsko duševno zdravje.

HVALA

